

виокремлює типи концептів за параметром суб'єкта коцептуалізації, поділяючи їх на ідіоконцепти, властиві свідомості окремого індивіда; узуальні концепти, характерні для певної групи (наприклад, науковців певного фаху, представників певної професії або роду занять і т. ін.); етноконцепти, властиві всім представникам етнічної спільноти; загальнолюдські концепти, відомі всьому людству й репрезентовані в різних мовах [6, 12].

Четвертим складним і дискусійним питанням лінгвоконцептології є структура концепту. В основу структури концепту покладені різноманітні ментальні репрезентації, ідеалізовані когнітивні моделі: пропозиції, схеми, фреймові мережі, сценарії, ментальні простори тощо [5, 417]. Більшість дослідників обстоюють польову модель концепту, яка містить ядро та периферію. Ядерна зона нерідко ототожнюється зі значенням відповідної ключової лексики (З. Попова, І. Стернин). Периферія концепту представлена дистрибуцією ключового слова, асоціативними зв'язками з іншими концептами; поглибленою інформацією, суб'єктивними досвідними знаннями, конотативними елементами тощо [5, там само].

П'яте питання лінгвоконцептології передбачає обґрунтування типології концептів. Дослідники виокремлюють такі типи концептів: уявлення як узагальнені чуттєво-наочні образи, що розглядаються як ядро концепту; схеми як абстрактні конфігурації образів; поняття як найбільш істотні його ознаки; фрейми різних типів як способи представлення стандартних знань і т. ін., а також пізнавальні та художні концепти [1, 58]. Залежно від ролі концептів у структурі свідомості вони непослідовно диференціюються на культурні, ментальні, міфологічні, ідеологічні, філософські, адже один концепт може розглядатися в кожному із наведених типів [5, 418].

Таким чином, дефініцій поняття «концепт» в науковій літературі вже досить багато. При всій різноманітності варіантів тлумачення «концепт» одноставно визнається одиницею ментального простору. Він структурує знання

про світ і відображає національну специфіку членування світу. Тому, перспективним на нашу думку, є подальше дослідження поняття «концепт» та його дискусійних питань у різних наукових планах [2, 90].

Список використаної літератури:

1. Алефиренко Н.Ф. Концепт и значение в жанровой организации речи: когнитивно-семасиологические корреляции // Жанры речи. – Вып. 4. Жанр и концепт: Сб. науч. ст. – Саратов, 2005. – С. 58
2. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / А. П. Бабушкин. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1996. – 104 с.
3. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – М.: Гнозис, 2004. – 389 с.
4. Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов. – М.: Наука, 1996. – 245 с.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / Селіванова Олена Олександрівна. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712 с.
6. Селіванова О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики / Селіванова Олена Олександрівна. – К.: Фітосоціоцентр, 1999. – 148 с.

Науковий керівник: старший викладач кафедри німецької філології,
к. філол. н., старший викладач Стройкова С. А.

К. В. Попова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ І ПОЧУТТІВ У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМУ МОЛОДІЖНОМУ МОВЛЕННІ

Мова виконує різні функції у житті суспільства. Однією з них є передача емоцій та почуттів людини. Протягом декількох десятиліть актуальним для дослідження залишається питання мовної реалізації емоційного стану людини.

Почуттями і емоціями називають переживання людиною свого ставлення до того, що вона робить або пізнає, до інших людей, до самого себе, а також – більш просте, безпосереднє

переживання в даний момент, пов'язане із задоволенням або незадоволенням потреб. Проявляючись як реакції на предмети навколишньої дійсності, емоції пов'язані з початковими враженнями. Перше враження від чого-небудь носить емоційний характер, є безпосередньою реакцією на певні зовнішні особливості. Почуття – це більш складне, ніж емоції, постійне, стає ставлення особистості до того, що вона пізнає і робить, до об'єкту своїх потреб. Вони характеризуються стійкістю, тривалістю та містять гаму емоцій, тому виникає проблема їхньої вербалізації [5, 58].

На сьогоднішній день дослідники не мають сумнівів, що спілкування між людьми неможливе без емоцій та почуттів.

Джерелом вивчення людських емоцій виступає мова. Вона номінує емоції, висловлює їх, описує, імітує, стимулює, класифікує, структурує, коментує, пропонує засоби для мовного маніпулювання та моделювання відповідних почуттів [1, 5].

Для опису емоційних характеристик слова сучасні мовознавці використовують різні терміни. В останніх дослідженнях у галузі емотіології переважно вживається термін «емоційна лексика», яким визначається сукупність лексичних одиниць, призначених для мовного відображення емоцій [2, 3].

Емоційною лексикою лінгвісти вважають ті слова, в лексичному значенні яких міститься певна оцінка позначуваних ними явищ, а лексична система емоцій складається зі слів, предметно-логічне значення яких утворюють поняття про емоції. До емоційної лексики належать насамперед емоційно забарвлені слова, яким властива чуттєвість [4, 113].

Сучасна німецька мова має достатньо широкий арсенал мовних засобів для позначення емоцій та емоційних станів людини. Емотивний лексичний фонд є складною, багатоплановою системою семантично об'єднаних мовних одиниць, які належать до різних частин мови [2, 1].

Часто емоційне значення слова проявляється тільки в певному контексті, який передає індивідуальний настрій або відчуття носія мови. Зустрічаються випадки, коли емоційність передається словами, що втратили своє денотативне значення і, як наслідок, набули емоційного забарвлення. До таких слів належить вульгарна лексика: лайливі слова, прокляття, нецензурна лексика (*Mist!*) [1, 6-7].

Емоційну функцію виконують також епітети, які є універсальними засобами вираження унікального неповторного внутрішнього світу людини, її емоцій: [3, 116] *chillig* – wenn etwas ruhig, entspannt und ohne Stress ist; *cremig, dinogeil* – mega super (Das kleine Wörterbuch der Jugendsprache).

На думку В.І. Шаховського, емоція, як складова частина культури, обов'язково концептуалізується і вербалізується в мові. Емотивна виразність досягається засобами різних мовних рівнів, а також використанням різних прийомів і фігур [3, 110]. В. І. Шаховський у складі емоційної лексики виділяє емотиви (мовні одиниці з емоційною семою у семантичній структурі), асоціативи-емотиви (лексичні одиниці, в яких міститься ідея емоції), параемотиви (слова, які безпосередньо не виражають емоції) [2, 3].

Аналіз емотивної лексики свідчить про те, що емоційні конотації на лексичному рівні створюються у мові завдяки емоційно оцінним прикметникам, прислівникам, іменникам, дієсловам, які містять оцінку в своїй структурі. Одиницями мови, які мають емоційне значення, є також вигуки [2, 6-7]. Їх вважають важливим засобом вираження почуттів, емоцій, волевиявлень людини. За своїм значенням і вживанням ці мовні одиниці поділяються на декілька груп, серед яких є група емотивних вигуків, що виражають найрізноманітніші почуття й переживання – радість, захоплення, задоволення, горе, жаль, здивування, переляк, обурення, гнів тощо.

Емотивні вигуки умовно можна поділити на два типи: вигуки, що позначають позитивні емоції та почуття: *Yay!* – sagt man wenn man sich über etwas freut (Das kleine Wörterbuch der Jugendsprache) та вигуки, що позначають негативні емоції та почуття, [2, 6-7] наприклад, *Yalla!* – Beeil dich! (Das kleine Wörterbuch der Jugendsprache); *Autsch!* – verwendet man, wenn man plötzlich Schmerzen hat (Die Geheimnisse der Jugendsprache).

Прикметник є одним із важливих засобів вираження емоцій та емоційного стану людини, оскільки він може передавати ставлення до навколишньої дійсності, емоційну оцінку певного

суб'єкта, об'єкта або дії. Дослідники виділяють прикметники з позитивним емоційним зарядом: *epic* – wenn etwas super und unglaublich erscheint; *elefantastisch* – toll, großartig (Das kleine Wörterbuch der Jugendsprache) та прикметники, які вживаються для вираження негативного оцінного ставлення до людини: *antigeil* – schlecht; *unfly* – uncool (Das kleine Wörterbuch der Jugendsprache) [2, 4-5].

Прислівники, що означають ступінь інтенсивності чи якості дії або ознаки предмета, мають також здатність до вираження позитивних і негативних емоцій, наприклад, *das ist fett* – das ist toll (Die Geheimnisse der Jugendsprache); *voll nicht* – ganz und gar nicht; *Es ist mir rille* – es ist mir egal (Das kleine Wörterbuch der Jugendsprache). У цьому випадку вони втрачають своє предметне значення і виступають у ролі інтенсифікаторів, які виконують функцію позначення вищого ступеня інтенсивності [2, 5].

У сучасній німецькій мові є значна кількість емотивно забарвлених іменників, серед яких можна виділити іменники з семою емоційної оцінки як основи номінації. Вони мають здатність позначати цілий спектр почуттів та емоцій людини: [2, 5] радість *Lituation* – eine Situation, die cool ist, здивування *Alter Lachs!* – kann als Ausruf des Erstaunens verwendet werden, смуток *Eckenkind* – Person ohne Freude, повага *Checkerbraut* – sehr intelligente Frau, зневага *Abtörngirl* – ein Mädchen, das man völlig abstoßend findet, гнів *Einlauf* – Ärger тощо. (Das kleine Wörterbuch der Jugendsprache).

Великий інтерес викликає вживання іменників, які є назвами тварин, але використовуються для позначення людини. Такі іменники, як правило, відображають оцінне ставлення до адресата, переважно негативне, і тому вони сприймаються як образа й належать до лайливих слів – *Du Bock!* (Du bist eigensinnig), *Du Esel!* (Du bist dumm) [2, 6].

У процесі мовного відображення людських емоцій активну участь беруть і фразеологізми. Фразеологічні одиниці – та частина лексичного складу мови, яка має властивість природним способом виражати емоції та експресії у мові [2, 7-8], наприклад, *jmdn. unter die Lupe nehmen* – jmdn. scharf kontrollieren (Bravo).

Отже, основна увага в дослідженні емоційних значень приділяється лексичній семантиці. Емоції та почуття виражаються не тільки словами, що називають емоції, а й іншими засобами словотворення, проте для всіх типів оцінок вирішальне значення має контекст, в якому з'являється конкретне оцінне слово. Різноманітність лексичних засобів вираження емоцій зумовлена тим, що характерною ознакою емоційної лексики є вираження суб'єктивного ставлення мовця до певного об'єкту. До таких засобів відносимо: слова, які прямо називають почуття, описують, виражають емоції, (емотивні вигуки, фразеологізми, повтори, лайливі слова, прокляття, нецензурну лексику, перепитування, скорочення тощо.) та слова, що вказують на дію, викликану об'єктами навклошньої дійсності.

Список використаної літератури:

1. Аванесова Н. В. Эмоциональность и экспрессивность – категории коммуникативной лингвистики / Н. В. Аванесова // Вестник Югорского государственного университета. – 2010. – № 2. – С. 5-9
2. Бондарчук Т. І. Лексичні засоби вираження емотивного значення в сучасній німецькій мові [Електронний ресурс] / Т. І. Бондарчук // Науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2016. – № 5. – 11 с. – Режим доступу : http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/9849/3/bondarchuk_2016.pdf
3. Заболотська О. Лінгвостилістичні засоби вираження емотивності в романі Дж. Гріна «Винні зірки» / О. Заболотська // Науковий вісник Херсонського державного ун-ту. Серія Лінгвістика. – Випуск XXIV. – 2015. – № 24. – С. 109-117.
4. Негрич Н. Вербалізація емоцій засобами фразеології / Н. Негрич // Науковий журнал Чернівецького нац. ун-ту імені Ю. Федьковича. – 2012. – № 1. – С. 112-117
5. Психология и педагогика : учебное пособие / Николаенко В. М., Залесов Г. М., Андрушина Т. В. и др. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 175 с.

Список джерел фактичного матеріалу:

6. Bravo. – Hamburg : Bauer Vertriebs KG Bravo – 2014. – № 21. – S. 7
7. Das kleine Wörterbuch der Jugendsprache : Jugendsprache Lexikon von A-Z [Elektronische Quelle]. – 2018. – Zutritt : <https://jugendsprache.info/jugendsprache-woerter-a/>
8. Die Geheimnisse der Jugendsprache [Elektronische Quelle]. – 2008. – Zutritt: <http://www.bruhaha.de/jugendsprache.html>

Науковий керівник: доцент кафедри німецької філології, к. філол. н., доцент Тесля В. А.